

Горан Петровић

ЛИСТОВИ ДАНИЛА КАСТРАТОВИЋА

Црне ножице, на белој подлози посутој римским бројевима, гребале су очи. Сат је показивао тачно тринаест часова. За тренутак се у канцеларији није ништа чуло. Ватра у бубњари се угасила. Данило Кастратовић, самостални референт контролор рада у бироу за рекламна питања »Одјек«, зуррио је у слику преко пута стола. Гледао га је право у очи. Бутали су. Данило, зато што није имао шта да каже — а намалани јелен зато што слике обично гласно не говоре. Бутање се наставило. Данило је и даље фиксирао јелена, док му се чинило да једини звук може изаћи из његових незграпно осликаних, широм разјапљених, уста — спремних на рику. И даље су се гледали! Ипак, нико се није усудио да трепне. Да се макне. Или да се накашље. Међутим, Данило је први изгубио стрпљење и прекинуо игру. Бутање је пукло, заправо запуцкетало, јер је он нагло завалио леђа у шкрипаву столицу окренувши главу ка прозору.

Напољу, а то ће рећи уз зграду бироа, простирао се парк. Ветар је отприлике доста јако дувао чим се лишће тако беспомучно врзало парковским стазама. Одбегле лиске су се вртеле, подизале, изводиле којекакве фигуре, али никако нису падале. Игра њихова, потпомагана снажним ветром, чинила се веселом, распојасаном балетском тачком. Лишће је лебдело у својој нестварној лакоћи. Међусобни додирани су били благи, уздржано суви, па опет распамећено нежни.

Напокон, у тринаест часова и десет минута, Ружица је изашла из цвећаре. Данило је то и чекао. Цвећара је била одмах до јужног улаза у парк, па се лепо могла видети из скоро целе зграде бироа. Ружица је носила сиви капутић тричетврт и плаву косу повезану у плетенице. Закључала је радњицу, јер радила је двократно, и сишла низ улицу Народних гуслара. Данило Кастратовић би и даље пратио њен лаган ход, да све није покварио Војин Тадић, звани Ајвар.

Ајвар је ушао у канцеларију, без речи пришао столу и ставио на њега два папира.

»Добро Тадићу, када ћете већ да се научите да у канцеларију не улазите без куцања?« хладно је процедио Данило. Тадић је ћутао.

»Опет сте ми донели само један предлог. Шта да радим са једним предлогом? Питам ја вас шта да радим са само једним предлогом... бога му?!«

Тадић је и даље стојећи, а гледајући негде изнад саговорникове главе (смешно очешљане, да се прикрије разређена коса) одговорио:

ПОБРА
ОК РОБРА

»Друже Кастратовићу, овај мој посао је нека врста уметности. А у уметности није битан квантитет, већ квалитет. Уосталом прочитајте. То нису рекламе. То су бомбе! Бом-бе!... Него, да ли могу да изађем? Знате, имам састанак са мојим издавачем... Врло је важан.« Данило је пошао руком за главу, да би ставио до знања саговорнику колико га нервира, али се на време сетио да тако може да поквари фризуру. Рука је изненађена новим, наглим наређењем направила смешну кретњу око уха. Ајвар је то протумачио као пристанак и показивање на врата. Окренуо се око осе, отворио врата, отђутао »хвала« или »довиђења« и изашао. Остављени је спустио збуњену руку на сто, жалосно погледао у јелена и тужно са пригушеним бесом помислио:

»Дакле, Тадић заиста објављује. Можда он и јесте писац... Неогесанац! Како се само понаша. Сељачина!« Мрштећи се на јелена, као да је он нечему крив, сетио се кафе-куварице како му је прошле среде у највећем поверењу рекла:

»И тако сам господине, онако у пролазу, није да прислушкујем, али знате онако у пролазу, чула од Војина Тадића како прича Бајићу из фирмописачког одељења, да он вама намерно улази у канцеларију без куцања, без »добар дан« и свега тога. Каже, намерно, јер ви сте за њега, овим речима је рекао: »један бирократа, човек без инвенције, преиспољни идиот« и извин'те на изразу »ћелаво мртво пувало«... Ја оно у животу нисам видела. Да се један друг онако понаша!«

»Ех, па скоро да је тако,« помислио је Данило Кастратовић. Опет је владала гробна тишина. Трајала је и трајала све док се оптимизам у њему није досетио и прекинуо мук.

»Али, ту су она писма. Слатка, дрхтава писма Ружици. Писма у којима је сва моја љубав. Она, истина, то није читала. Али, ја знам... ја осећам да су то праве речи. Поезија. Нешто вредно... Она картонска кутија од пегле, у дну ормана, крцата непослатим писмима је ту! И то се не може превидети.«

Охрабрен погледао је у сат па наставио да чита и потписује акта. Затим је по куриру, у фирмописачко одељење, послао одобрење за израду огледала — рекламе,

нарученог од стране »Удруженог занатског предузећа«. У канцеларији је захладноло али је са гађењем одустао од ложења бубњаре, јер би у том случају испрљао руке угљем. Тада би морао да оде у ве-це да их опере. А онда? Онда би морао да се опет сучочи са својом карикатуром, коју је неки скот нацртао изнад огледала. Једна велика глава, искарикираних димензија, са једном, једином дланом за коју је била привезана дечија машиница. Цртач је испод ње штампаним словима нашкрабао »Кастратовић«.

»То је сигурно Тадићево дело! Он ме мрзи. Свако, баш стако јутро, он мора да дође у ве-це када се ја чешљам. Баш свако јутро. Каква шугава коинциденција.« И Данило је у глави имао слику оксидисалог, пожутелог ве-цеа, искривљеног огледала испред којег се чешља и подсмешљивог Тадићевог израза лица, док улази и мерка. Затим би Ајвар ушао у део са писоаром, а Данило би зачуо кроз шум мокрења заједљиви глас:

»Чешљајте се друже Данило! Чешљајте! Ако, ако!« И тако свако јутро.

Наново је погледао у сат и устајући сасвим гласно рекао:

»Гњида!«

Затим је обукао капут, закључао радни сто и изашао из канцеларије. На излазу из зграде јавио се портиру пожељиви му срећан рад. И поред неугодног ветра, пола часа се шетао по парку чекајући отварање цвећаре. Лишће је летело на све стране. Прибијало му се уз капут и лепило на ногавице панталона. Било је суво и шушкаво.

Тачно у петнаест и пет ушао је у цвећару. Ружица је чула врата, тргнула главу из шуме гладиола, нарциса, хортензија, па се насмешила:

»Ох боже, то сте ви. Како сте ме уплашили. Као и обично пет каранфила?«

И даље се одвијало као и сваког претходног дана, јер за Данила је ово био једини начин да из близа види своју љубљену. Додуше, размишљао је да јој понуди брак, али храбрости није имао. А како би оваква девојка пошла за ћелавим ћатом без пара?

Она је изашла из свог тог мириса, носећи пет каранфила, грациозно пришла пулту и почела да увија цвеће. Данило ју је нетремице посматрао. Неки дан се дивио њеним очима и трепавицама. Некада би посебно студирао њене плетенице. А тога дана се одлучио за руке.

Дуги прсти, умотани у прозирну, мало плавичасту кожу, су спретно пословали око букета. Ломили су се око зелених стабљика, савијали, миловали танки папир за увијање. Он је чуо како се тај папир таре о њене дланове и осећао слатку срс како га пролази читавим телом. Чинило му се да лебди бар десет центиметара изнад пода цвећаре. Чинило му се да ће пући од нечега. Онда је она завршила, узела већ припремљен новац и пружила

ГОРСА
ОКТОБРА

букет гледајући га. Ружица га је гледала. Она му је то чинила. Није знала да је он слеп и да не разликује ништа око себе. И још? Још је рекла:

»Довићења.«

Он је пак, изашао из цвећаре. И ту је био крај тог дана.

Наравно да дан није био готов, али за њега није било више ничег што би га уверило у супротно. Или не! Можда ће данас осетити инспирацију, па јој написати још једно писмо.

Од цвећаре до куће га отпрати тај толико омражени ветар, који му је квариио фризуру. У стану, за који му је једна баба узимала пола плате, одмах је потражио кутију од пегле. Тамо су била ковертирана писма. Адресована са »Ружици«, »Ружици од Данила« а чешће и са само »Р«. Почео је да ришка.

»Аха! Ово ми је посебно драго. Пролетос написано.« Изрекао се.

»Драга моја. Зором сам помислио на тебе. Ти ме ваљда разумеш. Па, ја те љубим...«

И Данило Кастратовић се потпуно унео у те хартије. У полузгуреном положају он је читао и читао. Положај тела је засигурно био неудобан, али он је осећао само то да му срце прејако лупа, и ништа више.

Тада се зачуло звоно. Уз мисао да је то зацело газдарица дошла по кирију, Данило је скочио пошавши ка вратима, мало заставши поред огледала у предсобљу да уреди косу. Повукао је кваку и видео испред себе непознатог човека четрдесетих година, уредне браде, са малим стомачићем вероватно насталим од удобног живота и гурманлука. Човек је пружио руку лагано изговарајући реч по реч:

»Милић Милић, издавач. Ако се не варам ви сте Данило Кастратовић.«

Затим је закорачио у стан, упитавши са закашњењем:

»Дозвољавате?«

Данило је хтео нешто да пита, али гост је скинуо капут, тутнуо му га у руке и сигурним кораком, као да познаје распоред просторија, пошао пут кухиње. Када је домаћин окачио капут и ушао у кухињу Милић Милић је седео за невеликим столом. Између црне однеговане браде и бркова белео му се низ здравих зуба.

»Е, па овако.« започео је Милић.

»Видите, ја сам из издавачког предузећа »Перо«. Ми знамо да ви имате веома добру лирику. Или ако већ хоћете поезију у прози... Ми смо вољни да то објавимо... Наравно, уз пристојну надокнаду.«

Данило је зинуо од чуда:

»Како молим? Како молим?! Шта ви знате? Одкуда знате? Па то није... То су моја писма. Ја нисам књижевник. То су писма. Ја нисам...«

»Одкуда знамо то није ваша брига друже Кастратовићу. Па и ви сте послован човек. И сами можете појми-

ти шта значи конкуренција. Битно је то да ви пишете добро, и да ми то хоћемо да објавимо.»

»Али то је нешто приватно.« побунио се Данило.

»Ооо... то и занима читаоце. Да ли ће бити довољно сто хиљада нових динара?«

»Стоо!« загрцнуо се Данило.

»Сто хиљада но - вих!«

»Молим, молим, ако сматрате да је мало онда сто двадесет.« показао је гост своје беле зубе, нетремице посматрајући Данила и гладећи браду.

Овај је пак, укоченог тела грчевито мозгао:

»Сто. Сто двадесет хиљада. Какав новац. То је сто мојих плата. Јао! Јао мајко! Купићу кућу. Телевизор. Постаћу чувен. Купићу перику. Десет... сто перика.«

»Значи пристајете.« рекао је гост, иако Данило није потврдио. Милић је устао, прошао поред њега, ушао у собу и покупио сва писма из кутије за пеглу. Уместо њих је спустио дванаест брижљиво упакованих свежњева, потпуно нових новчаница. У пролазу ка вратима, потапшао је свог домаћина по рамену, обукао капут и изашао из стана.

Механичким покретима напуштени је дошао до кутије и погледао новац. Завладала је тишина. Један лист се у некој сулудој игри, само њему знаној, залепио за прозор па онда полако склизнуо ка земљи. Боље рећи, пао је на земљу.

Данило је гутајући пљувачку, још један пут завирио у кутију. Њени сиви зидови стрмо су се спуштали ка свежњевима. Гурнуо је руку и шчепао један, да осети да ли је прави. Дрхтао је опијен осећајем богатства и моћи. Ветар је напољу још јаче задувао, па се сада читав гомила лишћа залепила за прозор. Није потрајало дуго, и они треснуше на земљу.

У том часу кроз Данила Кастратовића је прошао ужасан крик. Нем, безгласан, али ипак стравично јак, очајнички. Држећи онај свежањ сетио се да је он (само тај један свежањ) замена за оно, њему најмилије, писмо:

»Драга моја. Зором сам помислио на тебе. Ти ме ваљда разумеш. Па, ја те љубим...«

Онако у сакоу истрчао је из стана. Већ на првом стајалишту, у прабини прљавог бетона, спазио је коверте својих писама. Адресоване са »Ружици«, »Ружици од Данила« или са само »Р... Сви одреда празни.

»Покраден сам. Упомоћ! Покраден сам!« урлао је скупљајући разбацане коверте, али су се они изнова мигољили из његових руку и падали свуда окол. Улаз је одјекивао од његовог риданња.

Са паром зргчених коверата у шасти, истрчао је на улицу. Ветар се одмах дохватио његове косе. Трчао је и трчао кроз лишће, улицу, људе. Жене су се чудиле како је изашао без капута; »тако је хладно«. Деца су се плашила а мушкарци су покушавали да се сете где су га

ПОРБА
ОК ГОВРА

то раније видели. У улици Народних гуслара неки су у шали повикали за њим. Али он их није чуо. Само је видео влажду пару како избија из њихових уста и како се пуше канализациони отвори дуж улице. Трчао је. Без застајкивања упао је у цвећару и унезверено погледао око себе. Тамо, иза пулта седела је нека сасвим друга жена. Без капута тричетврт, без кика, без дугачких прстију, без трапавица и очију. Данило Кастратовић је стао и викнуо:

»Ружица! Где је Ружица?»

»Ружица? Каква Ружица? Никакве Ружице овде нема мој господине.«

Данило је кркљао:

»... Зором сам помислио на тебе. Ти ме ваљда разумеш. Па ја...«

»Шта вам је господине? Бледи сте... скоро прозирни. Јел' вам лоше?» упитала је уплашена продавачица. Међутим, он је већ изашао. Вукао се ивицом тротоара, трудећи се да не смета пролазницима. Повремено се освртао ка парку и цвећари.

Код посластичарнице »Истамбул« умало се није сударио са Војином Тадићем. Иако су били један до другог на рукохват, Војин је продужио покрај њега не приметивши га.

»Хеј, Тадићу! Друже! Војине!... Пријатељу! Ајвар, скоте један!« викао је за њим, али овај га није чуо.

Онда је Данило престигао Тадића и идући натрашке, испред њега, извукао из задњег џепа панталона чешаљ и започео да уређује разбарушену косу. Овај, међутим, као да га није видео. Данило је желео да му Ајвар каже као и сваког јутра у вецеу фирме:

»Чешљајте се друже Данило. Чешљајте! Ако, ако.« Али, ништа. Добрих десет метара је Данило Кастратовић ишао натрашке испред Војина Тадића све док није дошао до радње »Удруженог занатског предузећа за стакло-резачке послове«. Тамо је у рекламном огледалу спазио, прво крајичком ока, а онда и пуним погледом, да га нема. Једноставно се није видео. Људи, аутомобили, зграде, лишће; све се то видело у огледалу. Видео се чак и ветар. Али њега ту није било. Нестао је.

Тадић је у ходу спазио бео, изгужван коверат, но није сматрао за сходно да се сагне. У том делу улице му се учинило да на врату осећа нечији поглед. Осврнуо се, али осим гомиле лишћа није било више ничег. Онда је ветар престао да дува а лишће је попадало на плочник. Некако у исто време почела је да сипи киша.